

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

معاونت امور زنان و خانواده
ریاست جمهوری

گزارش طرح ارتقاء تاب آوری اجتماعی زنان و خانواده

اداره کل هماهنگی معاونت رئیس جمهور در امور زنان و خانواده
با همکاری دفتر امور زنان و خانواده استانداری آذربایجان شرقی

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش:	طرح توان افزایی و ارتقاء تاب‌آوری اجتماعی در جوامع محلی
کارفرما:	معاونت امور زنان و خانواده نهاد ریاست جمهوری
برگزار کننده:	دفتر امور بانوان و خانواده استانداری آذربایجان شرقی
نام استان:	آذربایجان شرقی
زمان اجرا:	۱۳۹۶ و ۱۳۹۷

فهرست

۱	دیباچه
۲	۱. مرور ادبیات موضوع
۲	۱-۱. چارچوب مفهومی تاب‌آوری
۳	۱-۲. تعاریف
۴	۱-۳. ظرفیت‌ها در تاب‌آوری
۵	۱-۴. تاب‌آوری و توسعه اجتماعی
۶	۱-۵. سرمایه‌ها در ارتقاء تاب‌آوری
۸	۱-۶. نتیجه‌گیری
۹	۲. نقشه استان
۹	۳. گزارش فاز یک
۹	۳-۱. اقدامات انجام شده مقدماتی در راستای اجرایی‌سازی طرح
۹	۳-۲. اقدامات انجام شده در راستای انتخاب اساتید و شاخص‌های انتخاب اساتید
۱۰	۳-۳. اقدامات انجام شده در راستای انتخاب سازمان‌های مردم‌نهاد و تشکل‌های غیردولتی و شاخص‌های انتخاب آنان
۱۰	۳-۴. برنامه اجرایی و زمانبندی اجرای فاز اول طرح
۱۱	۳-۵. پیش‌طرح در فاز اول و نتایج حاصله از آن
۱۲	۳-۶. گالری تصاویر فاز یک
۱۳	۴. گزارش فاز دو
۱۳	۴-۱. توزیع فعالیت در مناطق استان
۱۴	۴-۲. اقدامات انجام شده در راستای شناسایی نقاط آسیب‌خیز و گروه‌های هدف جهت اجرای فاز دوم طرح
۱۴	۴-۳. اقدامات انجام شده در راستای اطلاع‌رسانی جهت حضور گروه‌های هدف در کلاس‌های آموزشی مربوطه
۱۴	۴-۴. اقدامات انجام شده در راستای شناسایی و هماهنگی با گروه‌های ذی‌نفع در میان مردم محلی جهت اجرای طرح
۱۴	۴-۱. برنامه اجرایی و زمانبندی اجرای فاز دوم طرح
۱۵	۴-۲. نتایج حاصل از پیش‌طرح در فاز دوم
۱۶	۴-۳. نقاط قوت و ضعف شناسایی شده
۱۷	۵. نقشه راه تاب‌آوری محلات
۱۷	۵-۱. شهرستان تبریز - محل کوچه باغ
۱۸	۵-۲. شهرستان تبریز - محله باغ معروف
۱۹	۵-۳. شهرستان تبریز - محله ملازینال
۲۰	۵-۴. شهرستان تبریز - کوی طالقانی
۲۱	۵-۵. شهرستان تبریز - محله حیدرآباد
۲۲	۵-۶. شهرستان تبریز - کوی لاله
۲۳	۵-۷. شهرستان تبریز - محله احمدآباد
۲۴	۵-۸. شهرستان تبریز - محله پاسداران
۲۵	۵-۹. شهرستان تبریز - محله رضوان شهر
۲۶	۵-۱۰. شهرستان تبریز - شهرک سهند - فاز ۲
۲۷	۵-۱۱. شهرستان اهر
۲۸	۵-۱۲. شهرستان میانه
۲۹	۵-۱۳. شهرستان جلفا - هادی شهر
۳۰	۵-۱۴. شهرستان مرند
۳۱	۵-۱۵. شهرستان مراغه
۳۲	۶. ماتریس‌های تاب‌آوری در سطح استان:
۳۵	۷. سیمای تاب‌آوری
۳۶	۸. سیمای ریسک‌ها
۳۷	۹. نقشه راه

فهرست جداول

جدول ۱. تعاریف تاب‌آوری.....	۳
جدول ۲. تمایز سه نوع ظرفیت بر اساس معیارهای ذکر شده.....	۵
جدول ۳. مشخصات اعضای سازمانهای مردم نهاد و تشکلهای غیر دولتی آموزش دیده بعنوان تسهیلگران محلی.....	۱۱
جدول ۴. توزیع فعالیتها در مناطق استان.....	۱۳
جدول ۵. مشخصات کلاسهای آموزشی.....	۱۵
جدول ۶. داراییهای مرتبط با این طرح تاب‌آوری در سطح استان.....	۳۲
جدول ۷. حمایت و تقویت ظرفیتها در ریسکهای اجتماعی ۱.....	۳۲
جدول ۸. حمایت و تقویت ظرفیتها در ریسکهای اجتماعی ۲.....	۳۲
جدول ۹. حمایت و تقویت ظرفیتها در ریسکهای اجتماعی ۳.....	۳۳
جدول ۱۰. حمایت و تقویت ظرفیتها در ریسکهای اجتماعی ۴.....	۳۳
جدول ۱۱. حمایت و تقویت ظرفیتها در ریسکهای اقتصادی ۱.....	۳۳
جدول ۱۲. حمایت و تقویت ظرفیتها در ریسکهای اقتصادی ۲.....	۳۴
جدول ۱۳. حمایت و تقویت ظرفیتها در ریسکهای اقتصادی ۳.....	۳۴

فهرست اشکال

- شکل ۱. انواع سرمایه‌ها در یک فرایند تاب‌آوری ۷
- شکل ۲. ویژگی شهرهای تاب آور ۸
- شکل ۳. نقشه استان آذربایجان شرقی ۹
- شکل ۴. برنامه کارگاه ۱۰
- شکل ۵. گالری تصاویر فاز ۱ طرح ارتقاء تاب‌آوری اجتماعی ۱۲
- شکل ۶. نقشه گستردگی فعالیت‌ها در مناطق استان ۱۳
- شکل ۷. نمودار جنسیت شرکت کنندگان ۱۶
- شکل ۸. سیمای محله کوچه باغ ۱۷
- شکل ۹. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله کوچه باغ ۱۷
- شکل ۱۰. سیمای محله باغ معروف ۱۸
- شکل ۱۱. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله باغ معروف ۱۸
- شکل ۱۲. سیمای محله ملازینال ۱۹
- شکل ۱۳. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله ملازینال ۱۹
- شکل ۱۴. سیمای کوی طالقانی ۲۰
- شکل ۱۵. مشخصات طرح تاب‌آوری در کوی طالقانی ۲۰
- شکل ۱۶. سیمای محله حیدرآباد ۲۱
- شکل ۱۷. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله حیدرآباد ۲۱
- شکل ۱۸. سیمای کوی لاله ۲۲
- شکل ۱۹. مشخصات طرح تاب‌آوری در کوی لاله ۲۲
- شکل ۲۰. سیمای محله احمد آباد ۲۳
- شکل ۲۱. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله احمد آباد ۲۳
- شکل ۲۲. سیمای محله پاسداران ۲۴
- شکل ۲۳. مشخصات طرح تاب‌آوری محله پاسداران ۲۴
- شکل ۲۴. سیمای محله رضوان شهر ۲۵
- شکل ۲۵. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله رضوان شهر ۲۵
- شکل ۲۶. سیمای شهرک سهند، فاز ۲ ۲۶
- شکل ۲۷. مشخصات طرح تاب‌آوری در شهرک سهند، فاز ۲ ۲۶
- شکل ۲۸. سیمای اهر ۲۷
- شکل ۲۹. مشخصات طرح تاب‌آوری در اهر ۲۷
- شکل ۳۰. سیمای میانه ۲۸
- شکل ۳۱. مشخصات طرح تاب‌آوری در میانه ۲۸
- شکل ۳۲. سیمای هادی شهر ۲۹
- شکل ۳۳. مشخصات طرح تاب‌آوری در هادی شهر ۲۹
- شکل ۳۴. سیمای مرند ۳۰
- شکل ۳۵. مشخصات طرح تاب‌آوری در مرند ۳۰
- شکل ۳۶. سیمای مراغه ۳۱
- شکل ۳۷. مشخصات طرح تاب‌آوری در مراغه ۳۱

دیباچه

طرح توان افزایی و ارتقای تاب‌آوری اجتماعی زنان و خانواده‌ها، طی سال ۱۳۹۴ از طریق انعقاد موافقتنامه همکاری فیمابین معاونت امور زنان و خانواده و استانداری‌ها، بصورت پایلوت در ۱۳ استان اجرایی شد. پس از خاتمه اجرای طرح و بررسی گزارش‌های عملکردی استان‌های پایلوت؛ با توجه به نتایج به دست آمده، استقبال مخاطبان و درخواست سایر استان‌ها جهت اجرای طرح، این طرح بعنوان یکی از طرح‌های ملی معاونت امور زنان و خانواده طی سال‌های ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶ از طریق انعقاد موافقتنامه همکاری با استانداری‌های سراسر کشور در دستور کار قرار گرفت. اهداف اصلی دنبال شده در طرح عبارتند از:

- توان افزایی و آشنایی فعالان مدنی و جوامع محلی با فرآیند تحلیل سیستم‌های تاب‌آور
- تقویت تعاملات اجتماعی در جوامع محلی در راستای مواجهه و عبور از چالش‌های اجتماعی و محیط و غلبه بر اینگونه چالش‌ها

- افزایش میزان مشارکت جوامع محلی در برنامه‌ریزی‌ها، مدیریت امور شهری و کاهش آسیب‌های اجتماعی
- دستیابی به نقشه راه ارتقای تاب‌آوری اجتماعی استان

با توجه به اهمیت مفاهیم تاب‌آوری اجتماعی و ضرورت تبیین مفاهیم بصورت صحیح و همچنین جلب مشارکت حداکثری جوامع محلی در راستای مدیریت امور مردمی و اجتماعی و کاهش آسیب‌های اجتماعی مبتلابه؛ مقرر گردید طرح مذکور در ۲ فاز اجرا شود که در فاز اول، ظرفیت‌سازی جامعه مدنی از طریق آموزش و جلب مشارکت ۲۰ نفر از اعضای سازمان‌های مردم‌نهاد بومی فعال در حوزه‌های اجتماعی، خانواده، سلامت و پیشگیری از آسیب‌ها، بعنوان تسهیلگران محلی انجام گیرد. در فاز دوم، تسهیل‌گران بومی به نقاط در معرض آسیب خیز و آسیب پذیر استان اعزام شده و ضمن ارائه آموزش‌های لازم و انتقال مفاهیم مرتبط، با جلب مشارکت جامعه بومی در راستای شناسایی آسیب‌های اجتماعی هر منطقه و ارائه راهکارهای پیشنهادی ارائه شده توسط آنان، اقدام می‌کنند و سپس نقشه راه هر محله جهت تغییر و بهبود وضعیت تنظیم می‌شود. در نهایت با جمع‌بندی نقشه‌های بدست آمده از محله‌های گوناگون، یک‌پارچه‌سازی و ارائه نقشه راه استان حاصل گردید

۱. مرور ادبیات موضوع

۱-۱. چارچوب مفهومی تاب‌آوری

گسترش آسیب‌های اجتماعی و اثرات آن بر جنبه‌های گوناگون جامعه، توجه بیش از پیش سطوح عالی کشور را به این پدیده جلب کرده است. در حال حاضر این ایده به طور گسترده پذیرفته شده که مردم، سازمان‌ها به ابزارها، امکانات و مهارت‌های اساسی نیاز دارند تا با چشم‌انداز ریسک‌های (خطرهای) پیچیده، به هم پیوسته و به طور فزاینده در حال تحول به شکلی مقابله‌کنند تا توانایی استفاده از فرصت‌ها برای افزایش بهزیستی و رفاه عمومی را داشته باشند.

با این وجود، عملی کردن این ایده کاملاً معقول و پذیرفته شده، آسان نیست. دلیل عمده آن نیز عدم وجود ابزار و مهارت‌های لازم برای تحلیل سیستماتیک (منظم) تاب‌آوری است، به شکلی که بر اساس آن بتوان جنبه‌های مربوط به تاب‌آوری را در برنامه‌ریزی‌های توسعه و اقدامات بشردوستانه وارد کرد.

در این مدل تحلیل تاب‌آوری سیستم‌ها ابزاری است که به متخصصان این حوزه کمک می‌کند تا:

- یک کارگاه موفقیت «تحلیل تاب‌آوری سیستم‌ها برای جوامع محلی با رویکرد زنان و خانواده» را طراحی و برای یک جامعه محلی برگزار نمایند.
- از طریق مشارکت ذی‌نفعان در سطوح محلی بتوانند یک نقشه راه برای افزایش تاب‌آوری کشور، جوامع محلی و انجمن‌ها و سازمان‌های مردم‌نهاد فعال در حوزه زنان و خانواده طراحی کنند.
- نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل‌ها را در توسعه و برنامه‌ریزی اقدامات داوطلبانه و اجتماعی از طریق کنشگران مدنی (سازمان‌های مردم‌نهاد و تسهیل‌گران فعال حوزه زنان و خانواده) و نهادهای برنامه‌ریز در سطوح ملی و محلی ادغام نمایند.

۱-۲. تعاریف

تاب‌آوری چیست؟

تاب‌آوری، توانایی خانواده‌ها، جوامع محلی و مردم یک کشور برای جذب و بهبود یافتن از شوک است، در حالی که ساختار و منابع (درآمد) زندگی‌شان را برای مواجهه با استرس‌های بلند مدت، دگرگونی و بی‌ثباتی، به طور مثبت تطبیق یا تغییر می‌دهند (میچل، ۲۰۱۳). جدول زیر تعاریف متفاوت دیگری از مفهوم تاب‌آوری را از دیدگاه اندیشمندان در رشته‌های مختلف ارائه داده است.

جدول ۱. تعاریف تاب‌آوری

نویسنده	تعریف
Wildavsky (1991)	به ظرفیت برآمدن از عهده خطرات ناگهانی پس از پیدایش، تاب‌آوری گفته می‌شود؛ یادگیری ترمیم و بازیابی.
Holling et al (1995)	تاب‌آوری ظرفیت اضافی یا توانایی یک سامانه برای هضم مشکل است یا میزان مشکلی است که یک سامانه پیش از اینکه ساختار سامانه به‌وسیله تغییر دادن متغیرها تغییر کند، می‌تواند هضم کند.
Horne and Orr (1998)	تاب‌آوری کیفیت بنیادی اشخاص، گروه‌ها، سازمان‌ها و سامانه‌ها به‌عنوان یک کل است برای پاسخگویی مفید به تغییر چشمگیری که در هنگام از هم گسستن الگوی پیش‌بینی‌شده حوادث رخ می‌دهد، بدون به‌کار گرفتن دوره‌ای طولانی از حرکت رو به پسرفت.
Mallak (1998)	تاب‌آوری توانایی یک شخص یا سازمان برای طراحی سریع و حرکات مثبت انطباقی کاربردی هماهنگ شده با وضعیت اضطراری است، به‌گونه‌ای که فشار کمی را متحمل شود.
Miletti (1999)	با توجه به معانی بلایا، تاب‌آوری محلی بدین معناست که یک منطقه، بدون متحمل شدن ضررهای ویرانگر، خرابی، کم شدن بهره‌وری یا کیفیت زندگی و بدون گرفتن کمک زیاد از طرف جوامع خارجی، قادر به پایداری در برابر یک حادثه طبیعی بسیار بزرگ باشد.
Comfort (1999)	ظرفیت سازگار کردن منابع و مهارت‌های موجود برای سامانه‌های جدید و شرایط عملیاتی.
Paton, Smith and Violanti (2000)	تاب‌آوری یک فرآیند فعال خوداصلاح‌کننده را شرح می‌دهد. تدبیر آگاهانه و رشد توانایی برای فعالیت به لحاظ روانشناسی در یک سطح بسیار بزرگ، نسبت به انتظار معینی که با توجه به توانایی‌های اشخاص و تجربه‌های پیشین وجود دارد.
Cardona (2003)	ظرفیت جوامع یا اکوسیستم‌های آسیب‌دیده برای هضم آثار منفی و ترمیم آن‌ها.
Pelling (2003)	توانایی یک عامل برای برآمدن از عهده فشار یک خطر یا سازگار شدن با آن.
Resilience Alliance (2005)	تاب‌آوری اکوسیستمی، ظرفیت یک اکوسیستم است برای تحمل کردن آسیب، بدون هضم شدن در درون شرایط متفاوت کیفی که به‌وسیله مجموعه متفاوتی از فرآیندها کنترل می‌شود.
UNISDR (2005)	ظرفیت یک سامانه، جامعه یا اجتماع در معرض خطرات برای سازگار شدن، مقاومت کردن یا تغییر دادن برای رسیدن به سطح قابل قبولی از عملیات و ساختار و ادامه آن. این موضوع تعیین می‌شود به‌وسیله درجه‌ای که سامانه اجتماعی قادر به سازمان‌دهی خودش است برای افزایش این ظرفیت، آموختن از بلایای گذشته، حفاظت آتی بهتر و بهبود ارزیابی‌های کاهش امکان خطر.

(منبع: Manyena, 2006: 437)

آستانه بحرانی: نقطه‌ای که تغییری بزرگ در سیستم رخ می‌دهد.

لایه‌های اجتماع: افراد یا گروه‌هایی از مردم با ویژگی‌های مشترک، بسته به بافت یا زمینه، لایه‌ها ممکن است خانواده‌ها، انجمن‌ها، گروه‌ها، یا جوامع محلی و مسئولینی از سطوح استانی و ملی (سیستم‌ها یا انجمن‌های بهداشتی و مربوط به سلامت و یا حرفه‌ای و ...) باشند.

ارتقاء تاب‌آوری: مدیریت اثرات شوک‌ها و موضوعات مرتبط با ریسک و تغییرات و بی‌ثباتی‌های آینده با تقویت ظرفیت جذب شوک‌ها، یا با انطباق یافتن برای کاهش در معرض قرارگیری آن‌ها، و یا دگرگونی به شکلی که شوک دیگر نتواند اثری بر سیستم داشته باشد.

ریسک (خطر): ترکیب احتمال یک رویداد و پیامدهای منفی آن.

شوک: رویدادی ناگهانی که در اغلب موارد اثر منفی زیادی روی آسیب‌پذیری سیستم و اجزاء آن می‌گذارد. شوک‌ها اثرات منفی (یا مثبت) عمده‌ای را روی معنای زندگی مردم با کارکرد مردم و کشور دارند.

شوک فراگیر: حوادث نادر (بافراوانی کم) که تقریباً بر همه اشخاص در گروه هدف اثر می‌کند. مانند درگیری‌ها، منازعات و جنگ‌های خشونت‌آمیز، فوران آتش‌فشان، زلزله و یا کاهش ارزش پول و یا یک رویداد اجتماعی آسیب‌پذیر که جنبه همگانی در آن جغرافیا گرفته است مانند کودکان کار یا اعتیاد در یک گروه سنی.

شوک ویژه: رویداد مهمی که به طور خاص بر افراد و خانواده‌ها اثر می‌گذارد. مانند مرگ نان آور اصلی و یا از دست دادن فعالیت یا کاری که منبع اصلی درآمد است.

شوک فصلی: مانند سیل که مربوط به فصل بارانی سال است، یا تغییرات در قیمت مواد غذایی، تغییرات قیمت بازار یا شوک در یک محدوده زمانی معین مانند جابجایی‌های مکرر و یا بیماری وبا در بعضی مناطق و کشورها.

استرس (فشار، تنش): روند طولانی مدت که تضعیف‌کننده توانایی بالقوه، یا تعمیق‌کننده آسیب‌پذیری کنشگرهای آن سیستم است.

سیستم: واحدی از اجتماع (مانند فرد، خانواده، گروهی از مردم با ویژگی‌های مشترک، انجمن طایفه و قوم، بوم یا محیط زیست (مانند جنگل) یا نهاد یا وجودی فیزیکی (مانند شبکه زیر ساخت شهری) می‌باشد.

آسیب‌پذیری: تجلی آمادگی یا استعداد ابتلا به آسیب و در معرض قرار گرفتن.

۳-۱. ظرفیت‌ها در تاب‌آوری

ظرفیت جذب (کنار آمدن): توانایی یک سیستم برای آماده بودن، کاهش دادن، و یا جلوگیری کردن از اثرات منفی شوک‌ها، با استفاده از پاسخ‌های مقابله‌ای از پیش تعیین شده، به منظور حفظ و بازگرداندن ساختارها و کارکردهای اساسی و ضروری آن سیستم است. این ظرفیت شامل مکانیسم‌های مقابله‌ای است که در طول دوره‌های شوک مورد استفاده قرار می‌گیرد. به عبارت دیگر، وقتی مردم برای مقابله و غلبه بر ریسک‌ها، بر اساس منابعی که به طور مستقیم در دسترس‌شان است، به ریسک واکنش نشان می‌دهند، از ظرفیت کنار آمدن یا جذب استفاده می‌کنند. منطق زیر بنایی این ظرفیت، عبارت است از: بازسازی یا ترمیم سطح موجود رفاه بلافاصله پس از وقوع یک حادثه.

ظرفیت انطباق: توانایی یک سیستم برای تنظیم، اصلاح و یا تغییر ویژگی‌ها و اعمال آن سیستم است تا آسیب‌های بالقوه آینده را تعدیل کرده و از فرصت‌ها به شکلی استفاده کند تا بتواند به عملکردش، بدون تغییرات عمده کیفی در عملکرد یا هویت ساختاری‌اش، ادامه دهد.

به عبارت دیگر به اقدامات فعال یا پیشگیرانه (مورد انتظار) که مردم بر اساس تجربیات گذشته‌شان آن‌ها را به کار می‌گیرند تا درس‌هایی از تجارب گذشته یاد گرفته، و بر اساس این خطرات آینده را پیش‌بینی کرده و معیشت یا کاهش آسیب را تنظیم نمایند. ظرفیت انطباق در راستای تغییرات تدریجی بوده و در جهت حفظ وضع موجود رفاه مردم در مواجهه با خطرات آینده به کار گرفته می‌شود. تفاوت عمده بین ظرفیت‌های کنار آمدن (جذب) و انطباق در محدوده زمانی فعالیت‌هایی است که هر کدام

از ظرفیت‌ها به کار می‌گیرند. در حالی که ظرفیت جذب، درگیر مأموریت‌های تاکتیکی و با منطق برنامه‌های کوتاه مدت است، ظرفیت انطباق شامل مأموریت‌های راهبردی و برنامه‌ریزی‌های بلندمدت‌تر را در بر می‌گیرد.

ظرفیت تغییر (تحول، دگرگونی، مشارکتی): توانایی برای ایجاد یک سیستم کاملاً جدید به طوری که شوک دیگر هیچ تاثیری نداشته باشد. این ظرفیت زمانی ضروری است که ساختارهای اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی، سیستم موجود را غیر قابل دفاع می‌کند. مثال‌هایی از ظرفیت تحول شامل: معرفی ساز و کار حل تعارض در یک جامعه محلی، اقدامات برنامه‌ریزی شهری و اقدامات لازم برای از بین بردن کامل فساد و توانایی مردم برای دسترسی به دارایی و گرفتن کمک از پهنه گسترده تر سیاسی و اجتماعی (یعنی از سازمان‌های دولتی و به اصطلاح جامعه مدنی) است که طی آن مردم در فرآیندهای تصمیم‌گیری مشارکت می‌کنند. و از سوی دیگر، با ایجاد موسسات یا توسعه ظرفیت‌های نهادی در سطوح محلی هم رفاه فردی را بهبود می‌بخشند و هم موجب نیرومندی اجتماعی در بحران‌های آینده می‌شوند.

برای تمایز بین این سه نوع ظرفیت بر اساس چهار معیار ذکر شده به جدول زیر توجه کنید:

جدول ۲. تمایز سه نوع ظرفیت بر اساس معیارهای ذکر شده

معیار	ظرفیت جذب	ظرفیت انطباق	ظرفیت تغییر
پاسخ به ریسک	به اعتبار گذشته	مورد انتظار (آینده)	مورد انتظار (آینده)
قلمرو زمانی	کوتاه مدت	بلند مدت	بلند مدت
میزان تغییر	کم، وضع موجود	متوسط، تغییرات افزایشی	زیاد، تغییرات ریشه‌ای
نتیجه	ترسیم سطح فعلی رفاه	تامین رفاه آینده	افزایش رفاه حال و آینده

۴-۱. تاب‌آوری و توسعه اجتماعی

در سالهای اخیر کاربرد مفهوم تاب‌آوری برای سامانه‌های اجتماعی بسیار مورد توجه قرار گرفته است و برخی از محققان کاربرد آن را مورد توجه قرار می‌دهند؛ درحالی‌که دیگران نسبت به آن محتاط هستند. بسیاری از کاربردهای عملی که تاکنون صورت گرفته است، برای بررسی روابط تاب‌آوری اجتماعی - اکولوژیکی بوده است؛ برای نمونه: روش‌هایی که به وسیله آن تلاش‌های صورت گرفته برای بهبود تاب‌آوری اجتماعی به تاب‌آوری اکولوژیکی کمک می‌کند. (Davidson ۲۰۱۲: ۱۱۳۹). مطالعاتی که درباره واکنش به آثار خطرات به وسیله بیشاپ و همکاران (۲۰۰۰) و میالر و همکاران (۱۹۹۹) انجام شد، نشان داد که فقط عوامل مهم در تاب‌آوری اجتماعی - اکولوژیکی (یادگیری چگونگی زندگی با تغییر و تردید، ترکیب انواع دانش برای یادگیری و دانش‌اندوزی، و ایجاد فرصت برای خود سازماندهی و ایجاد پیوند) تاب‌آوری را افزایش نمی‌دهند بلکه وجود آنها با سطح مشارکت در فعالیت‌ها و گروه‌های اجتماعی (برای نمونه: عضویت در انجمن‌ها و گروه‌های فعالیت اجتماعی) همبستگی دارد. از این مشاهده می‌توان نتیجه گرفت که با فعالیت در زمینه کاهش خطرات، امکان خطر در جامعه می‌تواند کاهش یابد حتی اگر اعضای جامعه به خودی خود دست به کاری نزنند. وجود تعداد بیشتری از مردم در فعالیت‌های اجتماعی، حس مسئولیت‌پذیری اجتماعی، سودمندی و حل مسئله را ایجاد می‌کند و در نتیجه، تاب‌آوری آن‌ها در برابر بلایا و حوادث طبیعی یا خطرات اجتماعی بیشتر خواهد بود.

با وجود اینکه تحقیق بیشتر درباره این مسئله الزامی است، این تحقیق این امکان را روشن کرد که راهبردهای کاهش خطرات با توسعه اجتماعی ارتباط داده شوند و مکمل فعالیت‌های توسعه اجتماعی با آموزش خطرات خاص و فعالیت‌های کاهش ارتباط داده شوند. کی یفر (۱۹۸۴) و پیتون و بیشاپ (۱۹۹۶)، راهبردهای تفویض قدرت اجتماعی را این چنین تشریح کردند: توسعه مشارکت اجتماعی، افزایش کنترل مشاهده شده توسط ذی‌نفعان، آسان‌سازی شناخت اجتماعی از مشکلات و تدوین و توسعه راهبردهایی برای حل مساله یا فائق شدن بر مشکلات بر اساس روش‌هایی سازگار با نیازها، سامانه‌ها و ارزش‌های یک اجتماع خاص. برای تقویت تفویض قدرت، یک روش اجتماعی برای تصمیم‌گیری توصیه شده است. مشارکت در شناخت مشکلات مشترک و گسترش و اجرای راه‌حل برای آن‌ها، توسعه پیروز شدن بر مشکل با تمرکز بر مشکل، مسئولیت‌پذیری اجتماعی و تعهد عملی را آسان می‌کند. تمرکز روی اقدام فعالانه در مسائل برجسته به پروراندن سودمندی و مشارکت گروه‌های ذی‌نفع و افراد کمک

می‌کند؛ بنابراین در این مدل تفویض قدرت، عوامل کلیدی می‌توانند در این کلمات خلاصه شوند: سودمندی، پیروز شدن بر مشکل یا مساله، تقویت حس مسئولیت‌پذیری اجتماعی و ساختارهای پشتیبانی که به طور خلاصه در بالا شرح داده شد. مبنای تفویض قدرت فقط یکبار ایجاد می‌شود؛ گام بعدی شناخت تغییر اجتماعی، شرکت داشتن اعضای جامعه برای ایجاد پشتیبانی متقابل (کمک کردن به گسترش مسئولیت‌پذیری اجتماعی و پشتیبانی جامعه) و فرصت‌هایی برای تحت فشار قرار دادن نهادهای اجتماعی و حاکمیتی (کمک کردن به توسعه سودمندی و پیروز شدن بر مشکل با تمرکز بر مشکل) است؛ همچنین شاید سودمندی به هم پیوسته (مشارکت تعاملی)، یک شاخص خوب برای سطح همکاری و کمک موجود در درون یک اجتماع باشد و در نتیجه، شاید تا اندازه‌ای احتمال موفقیت راهبردهای کاهش مساله یا مشکل را ایجاد کرده که نیاز دارد تا عملیات به هم پیوسته و منظم پذیرفته و اجرا شوند.

نقش مدیریت بحران و تاب‌آوری اجتماعی شامل ترکیب و تطبیق دورنماها / نیازهای به دست آمده از مشاوره اجتماعی در درون یک بافت راهبردی شده و تا جایی که ممکن است برای تهیه اطلاعات و منابع لازم برای تقویت تفویض قدرت، خودیاری و ارتقاء تاب‌آوری جست و جو می‌شود؛ بنابراین نهادهای سیاست‌گذار در حوزه‌های اجتماعی (به عنوان مثال معاونت امور زنان و خانواده نهاد ریاست جمهوری) به عنوان مشاور جوامع عمل می‌کنند نه به عنوان هدایت کننده فرآیند تغییر؛ علاوه بر این، شاید پذیرش یک راهبرد رشدگرا، برای ارتقای شایستگی و تاب‌آوری اعضای جامعه، بافتی را آماده کند که موجب تاب‌آوری مداوم در طی زمان شود. نادر بودن خطرات و یا ریسک‌ها و شوک‌ها، یک پیامد مهم دارد؛ برای نمونه: یک الگوی کمبود یا خسارت به راهبردهایی می‌انجامد که اعضای جامعه را به اینکه برای کاهش خسارتهای ناشی از خطرات، سرمایه مالی یا اجتماعی خود را خرج تقویت یا اصلاح خانه یا ساختمانشان کنند، تشویق می‌کند. از دیدگاه دیگر رشد، تمرکز روی سرمایه‌گذاری در اصلاح ساختاری برای افزایش ارزش سرمایه‌ای اموال، افزایش ارزش فروش دوباره یا کاهش هزینه‌های بیمه‌ای خواهد بود و این یعنی نشان دادن منافع اجتماعی و شخصی که از انجام فعالیت‌های کاهش خطر معین به دست می‌آید؛ بنابراین، این روش از تمرکز روی ارزش‌سازگاری محلی و محیط و توسعه راهبردهای هدایت شده به سوی حفظ کیفیت درک شده زندگی در رابطه با فعالیت خطرات، ریسک‌ها و یا شوک‌ها دفاع می‌کند «ادامه تفویض قدرت قانونی و در نتیجه شایستگی‌هایی که تاب‌آوری را در برابر مصائب پی‌ریزی می‌کنند شامل ادغام سودمندی به هم پیوسته، توانایی‌های فائق آمدن بر مشکل و پشتیبانی از حس تعلق و هویت اجتماعی می‌شود. این، موضوع توانایی برای واکنش در برابر مصائب را طوری پرورش خواهد داد و تقویت خواهد کرد که خسارت و بی‌نظمی را به حداقل برساند و رشد را ارتقا دهد. این موضوع از طریق طرح‌ها و فعالیت‌هایی که مشارکت اجتماعی را در حل مشکل تقویت می‌کنند، به آسانی انجام می‌شود؛ اگر از همان ابتدا فعالیت اجتماعی بر یک حادثه خطرناک خاص استوار باشد، این موضوع به‌طور ویژه‌ای اهمیت می‌یابد.» (رمضانزاده لسبویی، ۱۳۹۳).

خصوصیات یک جامعه (شهر یا محله) تاب‌آور

امروزه برای درک ویژگیها و خصوصیات جوامع تاب‌آور مطالعات زیادی صورت گرفته است؛ برای نمونه: کای و همکاران (۲۰۱۱)؛ ۳۶۹-۳۶۰ مطالعه‌ای با عنوان «شناسایی مطلوبترین استراتژی‌های بهبود تاب‌آوری اکولوژیکی در برابر سیل در مناطق آسیب پذیر اکولوژیکی» را انجام داد؛ هر چند او در مطالعه تنها به بررسی عوامل سیلاب در یک شهر کوچک پرداخت اما در مطالعه خود به این نتیجه رسید که مسائل مدیریت در تاب‌آوری بسیار مهم است:

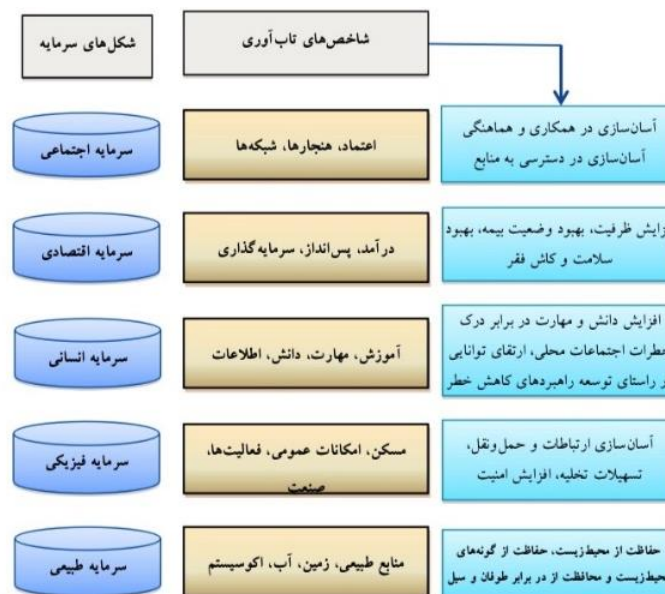
- توانایی تحمل شوک‌ها و ضربه‌های وارده از یک خطر به گونه‌ای است که آن خطر (ریسک‌ها و یا شوک‌ها) تبدیل به سانحه نشوند (تا احتمال شکست را کاهش دهد)
- توانایی برگشت به عقب پس از سانحه (تا بتواند پیامدهای شکست را کاهش دهد)
- امکان و فرصت برای تغییر و پذیرش پس از سانحه (تا زمان موردنیاز برای بهبودی و همچنین مقدار آسیب‌پذیری را کاهش دهد)

۵-۱. سرمایه‌ها در ارتقاء تاب‌آوری

برای ایجاد شهرها، محله‌ها و یا جوامع تاب‌آور با تأکید بر نقش مدیران محلی، اشکال مختلف سرمایه نقش دارند که سرمایه اجتماعی با تأکید بر مؤلفه‌های اعتماد، شبکه‌ها و هنجارها یکی از انواع سرمایه تأثیرگذار می‌باشد. سرمایه اجتماعی تاریخچه‌ای

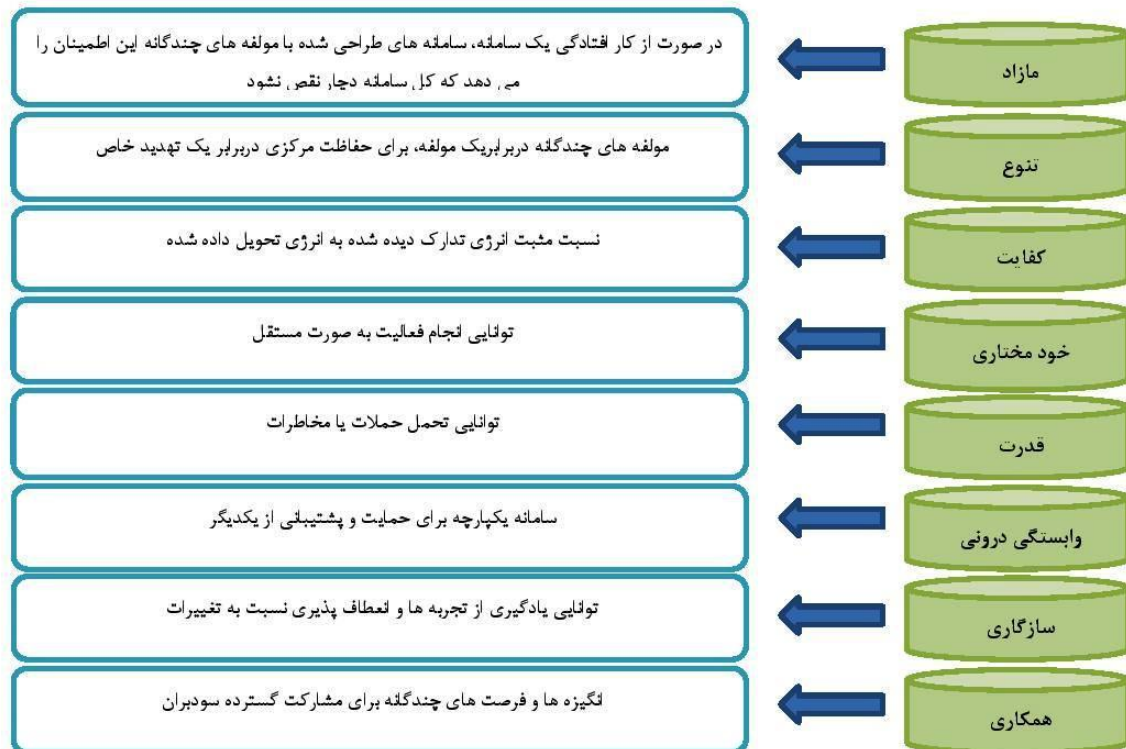
بس طولانی و نامحسوسی در میان علوم اجتماعی دارا می‌باشد. اولین کسی که این اصطلاح را به کار برده‌انی فان بود. بعدها جیمز کلنن نقش شرکت اجتماعی را در شکل‌گیری فرهنگ و تعلیم و تربیت شرح داد. (قالیباف و همکاران، ۱۳۸۸: ۱۳). سرمایه اجتماعی یکی از ابعاد برجسته تحقیقاتی علوم اجتماعی است، این اصول اجتماعی باعث تقویت افراد و گروهها می‌شود. «سرمایه اجتماعی با عضویت در گروه‌ها و انجمنها، اهداف گروهی را مثل دموکراسی، مشارکت و توسعه اجتماعی را تقویت می‌کند.» (پوتنام، ۲۰۰۲: ۶۹). پوتنام مدعی است که «شرکت در اجتماع مانند شبکه‌های رسمی و شبکه‌های غیررسمی جامعه، مرکز اصلی مفهوم سرمایه اجتماعی است» (۲۰۰۰: ۵۶). سرمایه اقتصادی، انسانی، سرمایه فیزیکی و سرمایه طبیعی از انواع سرمایه‌های دیگر هستند که در مجموع به صورت یک سامانه در عملکرد اجتماعات تاب‌آور تأثیرگذار هستند (Mayunga, ۲۰۰۷). «سرمایه اقتصادی که درآمد پولی و سایر منابع مالی و دارایی‌ها و نیز تجلی نهادی آن یعنی حقوق مالی را در برمی‌گیرد. سرمایه اقتصادی سیال‌تر است و به آسانی به سرمایه اجتماعی و فرهنگی تبدیل می‌شود، در مقابل، قابلیت تبدیل سرمایه اجتماعی به سرمایه فرهنگی پرهزینه‌تر است.» (نوربخش، ۱۳۹۰: ۱۱۱-۱۱۲) سرمایه انسانی بیشتر آموزش، مهارت و دانش مدیران و سطوح محلی در برابر ریسک‌ها و خطرات را شامل می‌شود. آموزش و ظرفیت‌سازی کاهش خطرپذیری بلایا در سطح محلات به عنوان یکی از اصولی است که در فرآیند مدیریت تاب‌آوری و بلایا پیوسته باید موردتوجه قرار گیرد. سرمایه فیزیکی شامل مسکن، امکانات عمومی و... است که آسان‌سازی در ارتباطات و حمل‌ونقل از زیرمجموعه‌های آن به شمار می‌رود و در نهایت، سرمایه طبیعی هم شامل منابع طبیعی، آب و اکوسیستم می‌باشد که در این بخش باید گونه‌های خاص گیاهی و جانوری و شرایط محیط طبیعی زندگی افراد و حفاظت از آنها در برابر بلایا محافظت شوند.

از مهمترین خصوصیات جوامع تاب‌آور، عملکرد سرمایه انسانی در شهرها است. سرمایه انسانی، مهارت، دانش و سطح اطلاعاتی جوامع را در ارتباط با بهبود وضعیت تاب‌آوری می‌سنجد. افزایش دانش و مهارت در برابر درک خطرات شهروندان، ارتقای توانایی در راستای توسعه راهبردهای کاهش خطر از مهمترین ویژگیهای جوامع تاب‌آور می‌تواند دانسته شود که برای ایجاد این وضعیت آموزش به عنوان یک اصل ضروری پیوسته مورد تأکید برنامه‌ریزان است. در رابطه با آموزش خطرات، این فرآیند می‌تواند به وسیله آماده کردن شهروندان با طرحهای خطری که چالشهای بالقوه، فرصتها و رفتارهایی که به وسیله اجتماع در برابر خطر صورت می‌گیرد را شرح دهد و همچنین توسعه راهبردهای استفاده کردن از آنها یا مدیریت و احاطه کردن آنها را شرح می‌دهند. برای ایجاد جوامع تاب‌آور در برابر بلایا و خطرات پنج سرمایه، اجتماعی، اقتصادی، انسانی، فیزیکی و طبیعی تأثیرگذار هستند. برای ایجاد جوامع تاب‌آور در سالهای اخیر، این رویکرد بسیار مورد بررسی قرار گرفته است. راه‌حل‌های بسیاری زیادی هم برای ایجاد جوامع تاب‌آور ارائه شده است. شکل ۱ نوع تقسیم‌بندی سرمایه‌ها و نقش آنها را در تاب‌آوری جوامع به تصویر می‌کشد.

شکل ۱. انواع سرمایه‌ها در یک فرآیند تاب‌آوری

شکل ۲ هشت ویژگی شهرهای تاب‌آور را از دیدگاه گودزچلک مطرح می‌کند که این ویژگیها عبارت‌اند از: تنوع، کفایت، خودمختاری، قدرت، وابستگی درونی، سازگاری، مازاد و همکاری. خودمختاری شهرها بر توانایی انجام فعالیتهای مدیریت شهری به صورت مستقل تأکید دارد. قدرت هم بر توانایی و مقاومت شهر در راستای مقابله با انواع بلایا و خطرات اشاره دارد و نیز همکاری و سازگاری بر میزان مشارکت شهروندان.

شکل ۲. ویژگی شهرهای تاب آور

۶-۱. نتیجه گیری

آموزش در سطوح مختلف جامعه با هدف حفظ امنیت به ویژه در زمان وقوع خطرات و شرایط پس از وقوع، اهمیت بیشتری دارد. مهمترین اقداماتی که نهادهای برنامه ریز در این زمینه می‌توانند انجام دهند عبارتند از: آگاهی و برنامه‌های آموزشی درباره کاهش خطرپذیری، برنامه‌های آموزشی برای مقامات محلی و مدیران جامعه، برنامه‌ها و تمرینهای مشارکتی برای اعتمادسازی و مشارکت ذی نفعان در جوامع محلی و در نهایت، در راستای تاب‌آوری جوامع به لحاظ رویکردی و بر اساس قوانین موجود در کشور ابتدا باید میزان تاب‌آوری در ابعاد مختلف با تأکید بر شاخصها و معیارهای قابل سنجش مورد واکاوی قرار بگیرد. طرح ارتقا تاب‌آوری زنان و خانواده ابتکاری است که از سال ۱۳۹۵ تاکنون توسط معاونت امور زنان و خانواده نهاد ریاست جمهوری در سطح ملی و با همکاری بخش‌ها و نهادهای ذیربط در استانها برنامه‌ریزی و اجرا شد تا بتواند ضمن آموزش و توسعه ظرفیت‌های فردی و گروهی برای ارتقاء تاب‌آوری اجتماعی زنان و خانواده در سطوح محلی، جوامع را به:

- درک فعال از چشم انداز ریسک و چگونگی اثر آن بر سیستم و چگونگی کنش‌های جامعه در هر زمینه
 - تعیین این که در کدام لایه جامعه آن خطرات به بهترین شکل مدیریت شوند
 - و استفاده از مجموعه‌ای از اصول تاب‌آوری به منظور تقویت ظرفیت سیستم برای جذب شوک و یا انطباق و تغییر به طوری که کمتر در معرض شوک قرار گیرند
- مجرب نموده تا با برنامه ریزی مشارکتی و تقویت لایه‌های اجتماعی، بتوانند ارتقا تاب‌آوری اجتماعی حوزه زنان و خانواده از کوتاه تا بلند مدت را محقق سازند.

۲. نقشه استان

شکل ۳. نقشه استان آذربایجان شرقی

۳. گزارش فاز یک

۳-۱. اقدامات انجام شده مقدماتی در راستای اجرایی‌سازی طرح

شناسایی تسهیل‌گر سطح ۱ متخصص، آموزش دیده و مورد تایید معاونت امور زنان و خانواده که تسلط کافی بر موضوع داشته و سابقه همکاری با معاونت را در طرح‌های سال گذشته موضوع تاب‌آوری داشته‌اند که اسم ایشان طی هماهنگی با استان و مکاتبه از سوی معاونت امور زنان و خانواده به استان‌ها اعلام گردید و دعوت ایشان برای اجرای طرح و هماهنگی زمانی برای ارائه خدمات متناسب با طرح صورت پذیرفت.

هماهنگی برای برگزاری نشست توجیهی توسط دفتر امور زنان و خانواده استانداری، با حضور تسهیل‌گر سطح ۱، جهت تبیین اهداف طرح و چگونگی اجرای بهینه آن در سطح استان، با توجه به سوابق اجرایی و گزارش‌های اجرای پروژه طی سال‌های گذشته و توجیه کارشناسان مرتبط با طرح در استانداری و مشاوران امور بانوان فرمانداری‌های سطح استان انجام گردید. سایر تجهیزات مطابق دستورالعمل ارسالی از سوی معاونت امور زنان و خانواده نهاد ریاست جمهوری و چک لیست اقلام و لوازم و الزامات برگزاری کارگاه آموزشی نیز تهیه شد (به‌طور مثال: لوازم التحریر مورد استفاده در کارگاه، مکان برگزاری، لوازم کمک آموزشی مانند ویدئو پروژکتور، پرینتر و ...). امکانات صوتی و سرمایشی محل برگزاری قبل از اجرای کارگاه بازبینی و نواقص برطرف گردید.

۳-۲. اقدامات انجام شده در راستای انتخاب اساتید و شاخص‌های انتخاب اساتید

انتخاب اساتید برای هر کدام از استان‌ها بر اساس ارزیابی‌های معاونت امور زنان و خانواده نهاد ریاست جمهوری در طرح تاب‌آوری سال‌های ۹۶-۱۳۹۵ و با توجه به توانایی تسهیل‌گران، شناخت نسبت به اقلیم و آسیب‌های استان و تجربه موفق در همکاری با معاونت امور زنان و خانواده و باتوجه به شاخص‌های زیر صورت گرفته است.

- تخصص، مدرک تحصیلی
- تجربه کار تسهیل‌گری در سطح استان
- تسلط کامل بر آمار آسیب‌های اجتماعی استان
- اجرای طرح‌های پژوهشی و آموزشی متعدد مرتبط در این زمینه
- استاد برجسته کشوری

۳-۳. اقدامات انجام شده در راستای انتخاب سازمان‌های مردم‌نهاد و تشکل‌های غیردولتی و شاخص‌های انتخاب آنان

سازمان‌های مردم‌نهاد بومی فعال در حوزه‌های اجتماعی، خانواده، سلامت و پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی در سراسر استان بر اساس شاخص‌های زیر و مکاتبه با کارشناسان امور بانوان فرمانداری‌ها و معرفی از سوی آنها انجام شد. هم‌چنین هماهنگی با کارشناسان دفتر امور اجتماعی و فرهنگی استانداری، بهزیستی و فرمانداری‌های سراسر استان در بخش سازمان‌های مردم‌نهاد نیز در این زمینه صورت پذیرفت:

- فعال و خود انگیخته در حوزه‌ی آسیب‌های اجتماعی به ویژه زنان و خانواده
- فعال در سمن‌های مرتبط با دفتر امور بانوان یا مراکز مرتبط با آسیب‌های اجتماعی
- اطمینان از مشارکت در اجرای مرحله‌ی دوم طرح و مشارکت در سطح محلی
- توانایی تسهیل‌گری و ارتباط با جامعه محلی
- حداقل تحصیلات کارشناسی و کارشناسی ارشد

۳-۴. برنامه اجرایی و زمانبندی اجرای فاز اول طرح

• به مدت ۶ روز • خردادماه ۱۳۹۷ (حد فاصل ۲ الی ۳۱ خرداد ماه)	مدت زمان
• ۱۳۹۷/۳/۰۲ امور بانوان و خانواده استانداری به مدت ۳ ساعت	زمان جلسه توجیهی
• برنامه آموزشی و الزمات و جزوات آموزشی و کمک آموزشی توسط اساتید و تسهیل‌گران از یک هفته قبل در اختیار استانداری قرار گرفت	ارسال بسته توجیهی

شکل ۴. برنامه کارگاه

خلاصه‌ی فعالیت‌های اجرایی و علمی انجام شده تا برگزاری کارگاه به شرح زیر است:

نشست توجیهی با اعضای سازمان‌های مردم‌نهاد، مشاوران امور بانوان فرمانداریها و کارشناسان طرح تاب‌آوری در در تاریخ ۱۳۹۷/۲/۲۳ در دفتر امور زنان و خانواده استانداری برگزار شد و حاضرین ۲۷ مشاوران زنان و خانواده از ۲۷ شهرستان و ۴۵ موسسه مردم‌نهاد فعال و در ۴ ساعت به طول انجامید.

مصوبات و تصمیمات منخذه شامل ایجاد تعامل و همکاری مابین موسسات مردم‌نهاد و مشاوران امور بانوان سراسر استان

خلاصه اجرای کارگاه:

این کارگاه آموزشی با حضور ۲۰ نفر از نمایندگان سازمان‌های مردم‌نهاد فعال معرفی شده از سوی فرمانداری‌ها و به تسهیل‌گری بهمن نامدار پور به مدت ۶ روز در خردادماه در سالن کنفرانس دفتر امور بانوان و خانواده استانداری برگزار گردید. این کارگاه با رویکرد آموزش مشارکتی و شیوه‌های خلاق آموزشی مباحثی از جمله: تاریخچه تاب‌آوری و تعاریف آن، ریسک‌ها، شوک‌ها، استرس‌ها و تاثیر آن بر سیستم، شناسایی شکاف‌ها در تاب‌آوری سیستم و تدوین نقشه‌راه تاب‌آوری سیستم در گروه‌ها مورد بحث و تمرین قرار گرفت.

جدول ۳. مشخصات اعضای سازمانهای مردم نهاد و تشکلهای غیر دولتی آموزش دیده بعنوان تسهیلگران محلی

ردیف	نام و نام خانوادگی	مدرک و رشته تحصیلی	سابقه فعالیت (به سال)	ساعات حضور در کارگاه	امتیاز کسب شده در آزمون پایانی
۱	معصومه محمد زاده	کارشناس روانشناسی	۳۰	۳۸	متوسط
۲	شیرین یوسفی	فوق لیسانس جامعه شناسی	۲۰	۴۲	عالی
۳	محمد هادی نیا	فوق لیسانس روانشناسی	۲۵	۳۶	عالی
۴	محسن سقطی زاده	فوق لیسانس روانشناسی	۵	۴۲	غایب
۵	رقیه پناهی	فوق لیسانس روانشناسی	۶	۳۰	غایب
۶	نسرین گرامی اصل	ارشد عمومی	۲	۴۲	عالی
۷	رباب بشارت قراملکی	دانشجوی دکترا	۱۰	۴۲	عالی
۸	رقیه شکرانی	ارشد روانشناسی بالینی	۲	۳۸	خوب
۹	شیرین محمدی	ارشد روانشناسی	۴	۴۲	خوب
۱۰	نیر شعاعی حق	ارشد بالینی	۲۵	۴۲	عالی
۱۱	وحیده کرامت بخش‌ور	ارشد روانشناسی عمومی	۱۰	۴۲	عالی
۱۲	رقیه بچیوی گرگری	ودانشجوی دکترا	۱۰	۳۸	عالی
۱۳	ابراهیمی	ارشد روانشناسی بالینی	۱۸	۴۲	خوب
۱۴	علی اصغر ادبی	ارشد روانشناسی بالینی	۱۳	۴۲	عالی
۱۵	وحید رحمانی علمداری	ارشد مشاوره	۱۰	۳۸	عالی
۱۶	ژیلا ارغوانیان	ارشد روانشناسی عمومی	۱۸	۳۸	عالی
۱۷	ام البنین صادق پور	ارشد روانشناسی عمومی	۲	۴۲	متوسط
۱۸	سکینه عباسی	روانشناسی	۱۵ سال	۳۸	خوب
۱۹	طاہر خدایی	ارشد روانشناسی عمومی	۱	۴۲	متوسط
۲۰	فاطمه زارع زاده	ارشد روانشناسی عمومی	۷	۳۵	خوب

۳-۵. پایش طرح در فاز اول و نتایج حاصله از آن (مبتنی بر پیش‌آزمون و پس‌آزمون)

در فاز اول طرح که ۶ روز (۳۶ ساعت آموزشی) به طول انجامید، نمایندگان ۲۰ سازمان مردم‌نهاد و فعال اجتماعی به عنوان تسهیل‌گر سطح ۲ تحت آموزش قرار گرفتند. مطالب و سر فصل‌های آموزشی بر اساس محتوای در نظر گرفته شده توسط معاونت امور زنان و خانواده که در اختیار اساتید قرار گرفته بود، تدریس گردید. لازم به ذکر است فرآیند آموزشی به صورت کارگاهی طراحی و شرکت‌کنندگان علاوه بر یادگیری مطالب تئوری در قالب گروه‌های ۶-۵ نفره به تمرینات عملی پرداختند.

نقاط قوت شناسایی شده توسط تسهیلگر سطح یک:

- انتخاب طرح با موضوع ذکر شده به نظر می‌رسد که جدید و جذاب است که عنوان مطرح‌شده همه زوایا و مشکلات بانوان و خانواده‌های امروزی را دربر می‌گیرد
- داشتن فرصت کافی جهت تبادل نظر در رابطه با دستور العمل اجرایی
- در اختیار گذاشتن بسته‌های آموزشی در طول کارگاه به عنوان پشتیبان

نقاط ضعف شناسایی شده توسط تسهیلگر سطح یک:

- پایین بودن مبلغ طرح
- محدودیت زمانی در اجرای طرح

- محدودیت تجربی برخی از شرکت کنندگان در زمینه شیوه‌های اجرایی کارگاه‌ها
- سرفصل‌های و منابع خیلی سنگین است که برای اساتید باید دوره‌های تخصصی ویژه‌ای لحاظ گردد
- این طرح در روزهای آخر سال ۹۶ ابلاغ گردیده یک سری مشکلاتی را در برداشت در صورت امکان در سه‌ماهه اول سال اعتبار تخصیص داده شود

نقاط قوت شناسایی شده کارشناس طرح در دفتر امور زنان و خانواده استانداری:

- برنامه‌ریزی دقیق جهت اجرای دوره
- توزیع بسته‌های آموزشی ویژه تسهیلگران سطح ۲
- مکان مناسب آموزشی با امکانات لازم
- انتخاب افراد با سطح علمی بالاتر و فعالیت مرتبط از سوی شهرستان‌ها
- تأمین و تخصیص اعتبار پروژه قبل از اجرا
- متناسب بودن موضوع طرح با مسائل و نیازهای جامعه
- حضور پیوسته کارشناسان دفتر امور بانوان در کارگاه

نقاط ضعف شناسایی شده توسط کارشناس طرح در دفتر امور زنان و خانواده استانداری:

- طولانی بودن زمان جهت آموزش
- با توجه به بعد مسافت شهرهای استان و کمبود امکانات اعتبار تخصیص یافته در مرحله اول

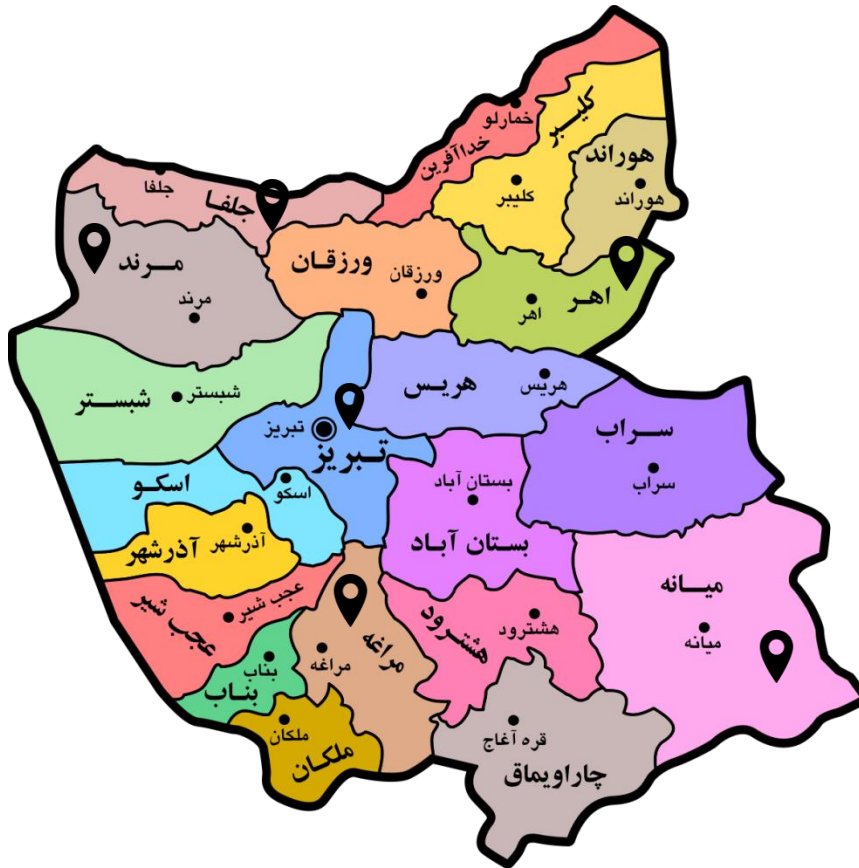
۳-۶. گالری تصاویر فاز یک

شکل ۵. گالری تصاویر فاز ۱ طرح ارتقاء تاب‌آوری اجتماعی

۴. گزارش فاز دو

۴-۱. توزیع فعالیت در مناطق استان

شکل ۶. نقشه گستردگی فعالیت‌ها در مناطق استان

جدول ۴. توزیع فعالیت‌ها در مناطق استان

محله	شهرستان
کوچه باغ	تبریز
باغ معروف	تبریز
ملا زینال	تبریز
طالقانی	تبریز
حیدرآباد	تبریز
لاله	تبریز
احمد آباد	تبریز
پاسداران	تبریز
رضوان شهر	تبریز
شهرک سهند - فاز ۲	تبریز
اهر	اهر
میانه	میانه
هادی شهر	جلفا
مراغه	مراغه
مرند	مرند

۲-۴. اقدامات انجام شده در راستای شناسایی نقاط آسیب خیز و گروه‌های هدف جهت اجرای فاز دوم

طرح

- هماهنگی و برگزاری جلسه‌ای با حضور فرماندار و روسای ادارات با هدف معرفی طرح در تمامی شهرستانها
- بررسی جمعیتی و جغرافیایی مناطق شهری و حاشیه‌ای شهر با کمک کارشناس امور اجتماعی فرمانداری و کارشناسان امور بانوان و خانواده فرمانداری
- شناسایی انواع آسیب‌های اجتماعی محلات و جمع بندی آنها با توجه به اطلاعات و گزارشات فرمانداری‌ها
- پایش محلی و انتخاب چند محله که آسیب‌های اجتماعی بالاتری داشتند و ورود به آنها جهت اجرای طرح

۳-۴. اقدامات انجام شده در راستای اطلاع رسانی جهت حضور گروه‌های هدف در کلاس‌های آموزشی

مربوطه

- اطلاع رسانی محلی و کمک از افراد موثر
- بهره‌گیری از ثبت نام کنندگان در مراحل اولیه
- اطلاع رسانی فراخوان در مساجد منتخب محلات آسیب خیز.
- اطلاع رسانی در نشست‌هایی که امام جماعت و معتمدین محل با مردم داشتند.
- استفاده از کانون‌های مساجد و پایگاه‌های بسیج جهت اطلاع رسانی.
- تنظیم برنامه اجرایی کارگاه با نظر ثبت نام کننده‌ها در کارگاه.

۴-۴. اقدامات انجام شده در راستای شناسایی و هماهنگی با گروه‌های ذی‌نفوذ در میان مردم محلی جهت اجرای طرح

- ارتباط گیری با بانوان موثر در محل
- به دلیل اجرای طرح‌های اجتماع‌محور از سوی سمن‌ها در محلات پرخطر افراد در دسترس بودن
- آگاهی بیشتری تسهیل‌گران و درس‌آموزی از پروژه مشابه سال گذشته برای انتخاب محلات

۱-۴. برنامه اجرایی و زمانبندی اجرای فاز دوم طرح

- برگزاری نشست با مدیران شهرستانی جهت هماهنگی برای ورود به محلات (یک هفته)
 - ارتباط با جامعه محلی، اطلاع رسانی اولیه و هماهنگی ورود به محلات در سطح محلی (دو هفته)
 - برگزاری کارگاه‌های آموزشی و جلب مشارکت جامعه محلی در راستای شناسایی آسیب‌های اجتماعی محلی و بهره‌گیری از ظرفیت‌های مشارکتی جامعه محلی و راهکارهای عملیاتی برای کاهش آسیب (یک تادو ماه)
 - طراحی و تدوین نقشه راه محلی با مشارکت جامعه محلی (دو هفته)
 - ترسیم نقشه راه ارتقاء تاب‌آوری استان (یک هفته)
- مقرر گردید تا ده روز بعد از اجرای کارگاه درفاز اول تسهیلگران سطح دو، برنامه اجرایی خود را طبق شیوه نامه اجرایی طرح بر مبنای ۶۰ ساعت آموزشی و توجیهی برای مردم محله بعد از مشورت و همفکری با مردم محلی تنظیم و به کارشناس فرمانداری و در نهایت به کارشناس مجری طرح در دفتر امور بانوان و خانواده استانداری ارائه دهند.
- اکثر تسهیلگران با توجه به وقت آزاد شرکت کنندگان، جدول زمانبندی اجرای کارگاه را در طی ماه میارک رمضان شروع و به پایان رساندند.

در این فاز، ۱۵ محله و منطقه آسیب خیز از ۶ شهرستان تحت پوشش طرح قرار گرفت. میزان ساعات آموزشی به طور میانگین برای هر محله ۶۰ ساعت در قالب فعالیت‌های تسهیل‌گری و آموزش مشارکتی، انجام شده است. شایان ذکر است مجموعاً طی سال ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷ هم در فاز دوم اجرای پروژه ۴۰ نفر مورد آموزش قرار گرفتند. (تسهیل‌گر سطح ۱) و در مجموع در ۴۰ اجتماع محلی طی دو سال، فعالیت‌های آموزشی را به پیش بردند.

جدول ۵. مشخصات کلاس‌های آموزشی

ردیف	نام شهر / منطقه / محله	نام آموزشگر محلی (عضو سازمان غیردولتی)	میزان ساعت تدریس و تسهیلگری	تعداد متریان (زنان و خانواده‌های محلی)	عنوان ریسک یا شوک
۱	تبریز / کوچه باغ	وحیده کرامت	۶۰	۳۰	اعتیاد
۲	تبریز / باغ معروف	سکینه عباسی	۶۰	۳۰	حاشیه نشینی و مهاجرت
۳	تبریز / طالقانی	علی اصغر ادبی	۶۰	۳۰	روابط زناشویی
۴	تبریز / حیدر آباد	رقیه شکرانی	۶۰	۳۰	کودک همسری
۵	تبریز / ملازینال	ژیلا ارغوانیان	۶۰	۳۰	آسیب‌های ناشی از طلاق
۶	تبریز / لاله	محمدهدای نیا	۶۰	۳۰	بیکاری
۷	تبریز / احمد آباد	محمدهدای نیا	۶۰	۳۰	بیکاری
۸	تبریز / پاسداران	وحیده کرامت	۶۰	۳۰	اعتیاد
۹	تبریز / رضوان شهر	نیر شعاعی حق	۶۰	۳۰	آسیب‌های ناشی از طلاق
۱۰	تبریز / شهرک سهند، فاز ۲	شیرین یوسفی	۶۰	۳۰	آسیب‌های نوپدید اجتماعی
۱۱	اهر	وحید رحمانی علمداری	۶۰	۳۰	کمبود آب و خشکسالی
۱۲	میانه	وحید رحمانی علمداری	۶۰	۳۰	بیکاری
۱۳	جلفا / هادی شهر	رقیه یحوی گرگری	۶۰	۳۰	حاشیه نشینی و مهاجرت
۱۴	مرند	رقیه بجوی گرگری	۶۰	۳۰	سیل‌های فصلی
۱۵	مراغه	محمدهدای نیا	۶۰	۳۰	آسیب‌های ناشی از طلاق

۲-۴. نتایج حاصل از پایش طرح در فاز دوم

• مبتنی بر نتایج ارزیابی تسهیلگر سطح ۲

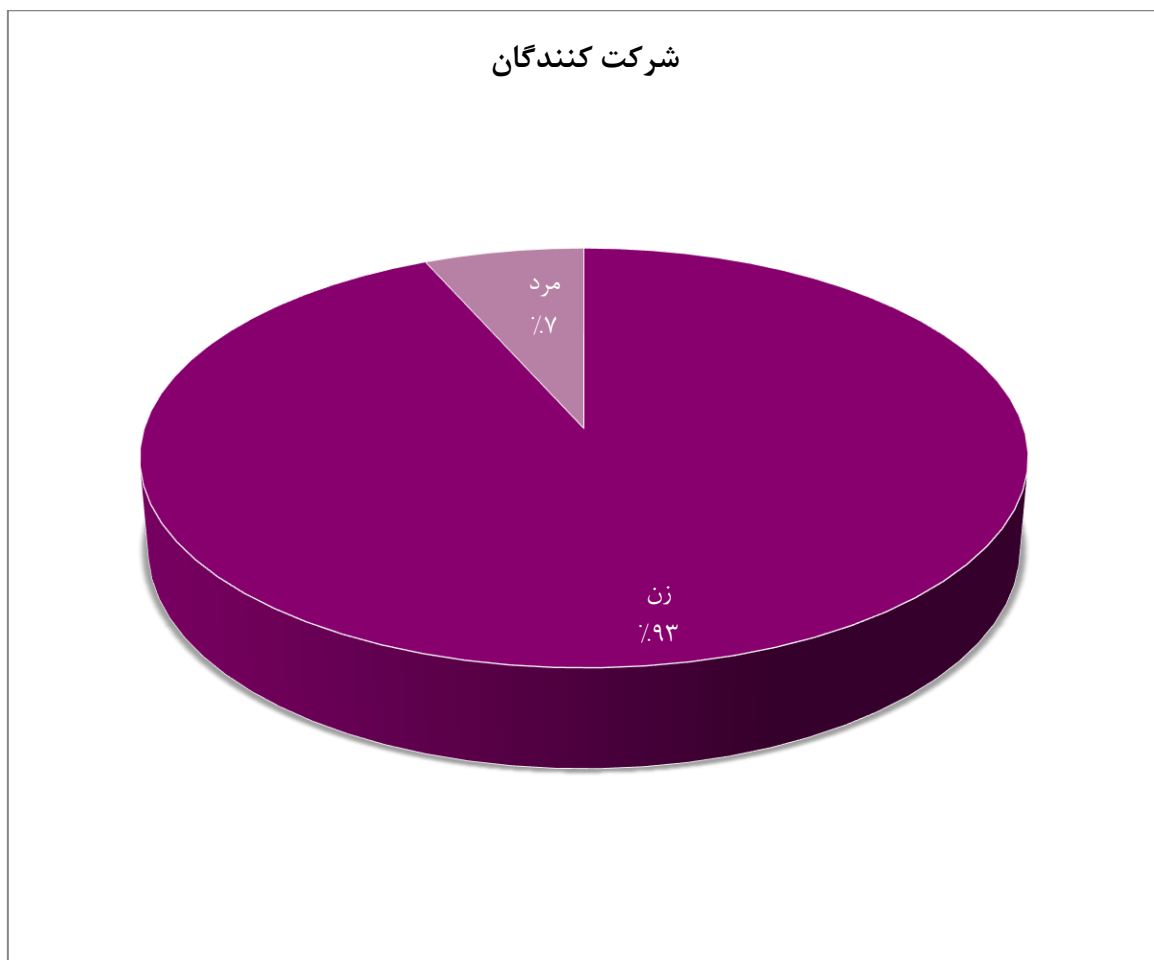
با توجه به آسیب‌های اجتماعی موجود و پیشرفت آنها که به صورت سونامی جامعه رادگریر کرده است، پیشنهاد می‌شود، دولت نقش جدی تری در رابطه با کنترل و پیشگیری داشته باشد. اجرای دوره تاب‌آوری اجتماعی در این شرایط یک اقدام خوب، اما کافی نیست. مردم در این شرایط نیاز به تغییر نگرش و کار فرهنگی عمیق دارند. قبل از اجرای طرح تاب‌آوری باید در این خصوص زمینه‌سازی کرد و در این صورت اگر این طرح به خوبی انجام شود، نقش بی‌بدیلی در کاهش آسیب‌های اجتماعی خواهد داشت. در هر صورت زمانی می‌توان گفت طرح موفق عمل کرده است که راهکارهای ارائه شده مورد توجه مسئولین باشد و بتوانند آنها را عملی سازند.

مشارکت موثر گروه‌های محلی برای شرکت در کارگاه و فرآیند اجرایی طرح، درگیر نمودن در فرآیند تدوین برنامه‌ریزی مشارکتی برای اولویت‌بندی مسائل محلات و فعالیت‌های میدانی برای شناخت ظرفیت‌ها، سرمایه‌ها و دارایی‌های محلات نشان از ارتباط موثر شرکت کنندگان از مدل اجرایی طرح می‌دهد. شایان ذکر است این طرح در محلات با شرایط یکسانی روبرو بوده است و محلاتی که سازمان‌های مردم‌نهاد و تسهیل‌گران تجربه مشارکتی را از قبل در آنها داشته است، میزان پیشرفت و اعتماد عمومی نسبت به طرح بالاتر بوده است. با عنایت به برگزاری طرح در حاشیه شهرها از سویی فرصت مغتنمی برای شرکت در کارگاه و از سویی بانوان روستاها در مناطق دور دست استان، با عنایت به دغدغه‌ها و آسیب‌هایی که با آن مواجه هستند، کمتر زمانی برای شرکت منظم در کارگاه داشته که جذب این نوع مخاطبین تجربه و تخصص کار با این نوع مخاطبین را می‌طلبد و این مشارکت در فرآیند طرح منظم و توسعه یافت.

• مبتنی بر نتایج ارزیابی تسهیلات سطح ۱ و کارشناس طرح تاب‌آوری در دفتر امور زنان و خانواده استانداری آذربایجان شرقی بر اساس مشاهدات و بازدیدهای میدانی صورت‌پذیرفته و شاخص‌هایی مانند مشارکت افراد و گروه‌های محلی، درگیر نمودن شرکت‌کنندگان در انتخاب و اولویت‌بندی مسأله، بهره‌گیری از ظرفیت‌های محلی برای حل مسأله و مشکل مطرح شده و میزان ارتباط موثر تسهیلات سطح ۲ با جامعه محلی در نظر گرفته شده است.

۳-۴. نقاط قوت و ضعف شناسایی شده (از نگاه تسهیلات سطح ۲، کارشناس طرح در دفتر امور زنان و خانواده استانداری و تسهیلات سطح ۱، نظرسنجی از شرکت‌کنندگان در کارگاه‌ها)

- تقویت گروه‌های مردم نهاد در تعامل و مشارکت با جوامع محلی
- داشتن فرصت لازم برای همدلی بین گروه‌ها و خانواده‌ها
- جدید بودن مطالب
- **نقاط ضعف**
 - پایین بودن مبلغ طرح
 - مستمر نبودن طرح
 - زمان نامناسب اجرای طرح که با تعطیلات تابستانی و ماه مبارک رمضان همزمان می‌باشد.
 - طولانی بودن زمان برگزاری به میزان ۶۰ ساعت ر محلات
 - ضعف سازمان‌های مردم نهاد از نظر ارتباط با گروه‌های مردمی و نداشتن توانایی در جهت حضور مردم به صورت مداوم در کلاس‌ها و جلسات

شکل ۷. نمودار جنسیت شرکت‌کنندگان

۵. نقشه راه تاب‌آوری محلات

۵-۱. شهرستان تبریز - محل کوچه باغ

• سیمای محله

شکل ۸. سیمای محله کوچه باغ

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در محله کوچه باغ

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• اعتیاد	• فراگیر و بلندمدت	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۹. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله کوچه باغ

۵-۲. شهرستان تبریز - محله باغ معروف

• سیمای محله

• باغ معروف	نام محله
• زنان محلی و ساکنین محلی	گروه مخاطب
• حاشیه نشینی و مهاجرت	نوع ریسک
• تابستان و پاییز ۱۳۹۷	زمان اجرا
• ۶۰ ساعت	میزان ساعت
• سکینه عباسی	نام تسهیلگران

شکل ۱۰. سیمای محله باغ معروف

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در محله باغ معروف

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوگ)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• حاشیه نشینی و مهاجرت	• ویژه و بلندمدت	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۱۱. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله باغ معروف

۳-۵. شهرستان تبریز - محله ملازینال

• سیمای محله

• ملازینال	نام محله
• زنان آسیب دیده محلی	گروه مخاطب
• روابط فرا زناشویی	نوع ریسک
• تابستان و پاییز ۱۳۹۷	زمان اجرا
• ۶۰ ساعت	میزان ساعت
• ژیلارغوانیان	نام تسهیلگران

شکل ۱۲. سیمای محله ملازینال

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در محله ملازینال

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• روابط فرا زناشویی	• ویژه	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۳ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۱۳. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله ملازینال

۴-۵. شهرستان تبریز - کوی طالقانی

• سیمای محله

• طالقانی	نام محله
• زنان و دختران جوان محلی	گروه مخاطب
• کودک همسری	نوع ریسک
• تابستان و پاییز ۱۳۹۷	زمان اجرا
• ۶۰ ساعت	میزان ساعت
• علی اصغر ادبی	نام تسهیلگران

شکل ۱۴. سیمای کوی طالقانی

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در کوی طالقانی

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوگ)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• کودک همسری	• ویژه	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۳ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۱۵. مشخصات طرح تاب‌آوری در کوی طالقانی

۵-۵. شهرستان تبریز - محله حیدرآباد

• سیمای محله

• حیدر آباد	نام محله
• زنان آسیب دیده محلی	گروه مخاطب
• آسیب‌های ناشی از طلاق	نوع ریسک
• تابستان و پاییز ۱۳۹۷	زمان اجرا
• ۶۰ ساعت	میزان ساعت
• رقیه شکرانی	نام تسهیلگران

شکل ۱۶. سیمای محله حیدرآباد

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در محله حیدرآباد

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوگ)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• آسیب‌های ناشی از طلاق	• فراگیر و بلندمدت	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۳ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۲ ساله

شکل ۱۷. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله حیدرآباد

۵-۶. شهرستان تبریز - کوی لاله

• سیمای محله

• کوی لاله	نام محله
• زنان سرپرست خانوار و محلی	گروه مخاطب
• بیکاری	نوع ریسک
• تابستان ۱۳۹۷	زمان اجرا
• ۶۰ ساعت	میزان ساعت
• محمدهادی نیا	نام تسهیلگران

شکل ۱۸. سیمای کوی لاله

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در کوی لاله

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوگ)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• بیکاری	• فراگیر و بلندمدت	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۱۹. مشخصات طرح تاب‌آوری در کوی لاله

۵-۷. شهرستان تبریز - محله احمد آباد

• سیمای محله

نام محله	• احمد آباد
گروه مخاطب	• زنان سرپرست خانوار
نوع ریسک	• بیکاری
زمان اجرا	• تابستان و پاییز ۱۳۹۷
میزان ساعت	• ۶۰ ساعت
نام تسهیلگران	• محمدهادی نیا

شکل ۲۰. سیمای محله احمد آباد

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در محله احمد آباد

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوگ)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• بیکاری	• فراگیر و بلندمدت	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۲۱. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله احمد آباد

۵-۸. شهرستان تبریز - محله پاسداران

• سیمای محله

نام محله	• پاسداران
گروه مخاطب	• زنان و جوانان محلی
نوع ریسک	• اعتیاد
زمان اجرا	• تابستان و پاییز ۱۳۹۷
میزان ساعت	• ۶۰ ساعت
نام تسهیلگران	• وحیده کرامت

شکل ۲۲. سیمای محله پاسداران

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در محله پاسداران

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• اعتیاد	• فراگیر و بلندمدت	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۳ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۲۳. مشخصات طرح تاب‌آوری محله پاسداران

۹-۵. شهرستان تبریز - محله رضوان شهر

• سیمای محله

نام محله	• رضوان شهر
گروه مخاطب	• زنان سرپرست خانوار و آسیب دیده اجتماعی
نوع ریسک	• آسیب‌های ناشی از طلاق
زمان اجرا	• تابستان و پاییز ۱۳۹۷
میزان ساعت	• ۶۰ ساعت
نام تسهیلگران	• نیر شعاعی حق

شکل ۲۴. سیمای محله رضوان شهر

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در محله رضوان شهر

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• آسیب‌های ناشی از طلاق	• فراگیر و بلندمدت	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۲۵. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله رضوان شهر

۱۰-۵. شهرستان تبریز - شهرک سهند - فاز ۲

• سیمای محله

• شهرک سهند - فاز ۲	نام محله
• دختران و زنان جوان محلی	گروه مخاطب
• آسیب‌های نوپدید اجتماعی	نوع ریسک
• تابستان ۱۳۹۷	زمان اجرا
• ۶۰ ساعت	میزان ساعت
• شیرین یوسفی	نام تسهیلگران

شکل ۲۶. سیمای شهرک سهند، فاز ۲

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در شهرک سهند، فاز ۲

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• آسیب‌های نوپدید اجتماعی	• ویژه و بلندمدت	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۳ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۲ ساله

شکل ۲۷. مشخصات طرح تاب‌آوری در شهرک سهند، فاز ۲

۵-۱۱. شهرستان اهر

• سیمای محله

نام محله	• اهر
گروه مخاطب	• ساکنین محلی
نوع ریسک	• کمبود آب و خشکسالی
زمان اجرا	• تابستان ۱۳۹۷
میزان ساعت	• ۶۰ ساعت
نام تسهیلگران	• وحید رحمانی علمداری

شکل ۲۸. سیمای اهر

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در اهر

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• بکمبود آب و خشکسالی	• فراگیر و بلندمدت	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۲۹. مشخصات طرح تاب‌آوری در اهر

۵-۱۲. شهرستان میانه

• سیمای محله

• میانه	نام محله
• زنان محلی دارای مهارت	گروه مخاطب
• بیکاری	نوع ریسک
• تابستان ۱۳۹۷	زمان اجرا
• ۶۰ ساعت	میزان ساعت
• وحید رحمانی علمداری	نام تسهیلگران

شکل ۳۰. سیمای میانه

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در میانه

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوگ)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• بیکاری	• فراگیر و بلندمدت	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۳۱. مشخصات طرح تاب‌آوری در میانه

۵-۱۳. شهرستان جلفا- هادی شهر

• سیمای محله

• هادی شهر	نام محله
• زنان سرپرست خانوار	گروه مخاطب
• بیکاری و حاشیه نشینی	نوع ریسک
• تابستان و پاییز ۱۳۹۷	زمان اجرا
• ۶۰ ساعت	میزان ساعت
• رقیه یحیوی گرگری	نام تسهیلگران

شکل ۳۲. سیمای هادی شهر

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در هادی شهر

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوگ)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• بیکاری و حاشیه نشینی	• فراگیر و بلندمدت	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۳۳. مشخصات طرح تاب‌آوری در هادی شهر

۵-۱۴. شهرستان مرند

• سیمای محله

• مرند	نام محله
• ساکنان محلی و روستایی	گروه مخاطب
• سیل‌های فصلی	نوع ریسک
• تابستان و پاییز ۱۳۹۷	زمان اجرا
• ۶۰ ساعت	میزان ساعت
• رقیه یحیوی گرگری	نام تسهیلگران

شکل ۳۴. سیمای مرند

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در مرند

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوگ)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• بیکاری	• فراگیر و بلندمدت	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۳ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۳۵. مشخصات طرح تاب‌آوری در مرند

۱۵-۵. شهرستان مراغه

• سیمای محله

• کوی امام رضا	نام محله
• زنان سرپرست خانوارو آسیب دیده اجتماعی	گروه مخاطب
• بیکاری	نوع ریسک
• تابستان و پاییز ۱۳۹۷	زمان اجرا
• ۶۰ ساعت	میزان ساعت
• محمدهادی نیا	نام تسهیلگران

شکل ۳۶. سیمای مراغه

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در مراغه

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• آسیب‌های ناشی از طلاق	• فراگیر و بلندمدت	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۳۷. مشخصات طرح تاب‌آوری در مراغه

۶. ماتریس‌های تاب‌آوری در سطح استان:

جدول ۶. دارایی‌های مرتبط با این طرح تاب‌آوری در سطح استان

دارایی اقتصادی	دارایی اجتماعی	دارایی فیزیکی	دارایی طبیعی	دارایی انسانی
درآمد و اشتغال اشتغال غیر رسمی بانک‌ها و موسسات مالی وبیمه	مشارکت زنان در زندگی اجتماعی معیارهای برای حفاظت از دختران و پسران هم زیستی اقوام	زمین‌های تولیدی سرپناه سدها و پل‌ها زیر ساخت‌های اجتماعی وارتباطی	منابع آب آشامیدنی مواد معدنی جنگل‌ها	انسان‌های سالم و کارآمد تحصیلات و آموزش‌های رسمی مهارت‌های فنی و حرفه‌ای

جدول ۷. حمایت و تقویت ظرفیت‌ها در ریسک‌های اجتماعی ۱

ظرفیت جذب	ظرفیت انطباق	ظرفیت تغییر
تربیت مدرس و آموزشیار حرفه‌ای به تعداد ۵۰۰ نفر	گسترش مراکز مداخله در بحران به تعداد ۵۰ واحد	-
آموزش ۳۰ درصد دختران و پسران دبیرستانی در طول برنامه برگزاری همایش‌های علمی در زمینه موضوعات مطروحه	- تجهیز مراکز مشاوره‌ای - گسترش مراکز مداخله در بحران به تعداد ۱۰۰ واحد	ایجاد شبکه بانک اطلاعاتی در زمینه آسیب‌های اجتماعی
پیشنهاد تدوین قوانین پیشگیرانه تشکیل سمن‌های تخصص در آسیب به تعداد ۵۰ واحد	گسترش مراکز درمان اعتیاد به تعداد ۲۰۰ واحد تدوین قوانین پیشگیرانه	گسترش مهارت‌های مقابله‌ای در آحاد جامعه توسعه برنامه‌های شبکه‌ای اجتماعی

جدول ۸. حمایت و تقویت ظرفیت‌ها در ریسک‌های اجتماعی ۲

ظرفیت جذب	ظرفیت انطباق	ظرفیت تغییر
آموزش ده مهارت زندگی به ۱۰ درصد از جوانان و نوجوانان	تهیه الگوهای استفاده از اوقات فراغت با بهره‌گیری از منابع فرهنگی و دینی	-
آموزش مهارت‌ها به ۲۰ درصد از جوانان و نوجوانان	ایجاد و توسعه پارک‌ها و مراکز تفریحی به میزان ۱۰ درصد فضا نسبت به شروع برنامه	تدوین قوانین بهره‌برداری از امکانات ورزشی به صورت رایگان برای هر دو جنس مذکر و مؤنث
مشارکت سازمان‌ها و نهادهای کشور در افزایش اردوهای تفریحی و آموزشی به میزان ۳۰ درصد رشد نسبت به شروع برنامه	ایجاد واحد درسی گذران اوقات فراغت در مدارس	ایجاد ورزشگاه‌های بزرگ به تعداد ۳ واحد و ۳۰ ورزشگاه وسالن با ظرفیت‌های مشخص و استانداردهای ورزش و جوانان کشور

جدول ۹. حمایت و تقویت ظرفیت‌ها در ریسک‌های اجتماعی ۳

ظرفیت جذب	ظرفیت انطباق	ظرفیت تغییر
تربیت مدرس در حوزه ازدواج به تعداد ۲۰۰ نفر	ایجاد مراکز مشاوره قبل از ازدواج به تعداد ۵۰ واحد	-
آموزش ۳۰۰ درصد جوانان در آستانه در آستانه ازدواج آموزش غیر مستقیم مردم از طریق شبکه‌های اجتماعی	قانونی کردن داشتن گواهی آموزشی ازدواج برای متقاضیان و ذینفعان	تدوین قوانین جهت ازدواج بعد از ۱۵ سالگی
آموزش کلیه ذینفعان در آستانه ازدواج	ایجاد و توسعه مراکز مشاوره قبل از ازدواج به تعداد ۱۰۰ واحد	تدوین قوانین برای ازدواج بعد از ۱۸ سالگی

جدول ۱۰. حمایت و تقویت ظرفیت‌ها در ریسک‌های اجتماعی ۴

ظرفیت جذب	ظرفیت انطباق	ظرفیت تغییر
تربیت مدرس در حوزه همسرداری به تعداد ۱۵۰ نفر تهیه و پخش رسانه‌ای موضوعات به تعداد مورد نیاز	تشکیل و توسعه مراکز مشاوره تخصصی در موضوع به تعداد ۱۰۰ مرکز	-
تشکیل کلاس‌های آموزشی همسرداری برای ۲۰ درصد در سال	تشکیل مراکز حل اختلاف و دعاوی خانواده تخصصی از طرف دادگاه‌ها به تعداد ۵۰ مرکز	تدوین قوانین جهت ازدواج بعد از ۱۵ سالگی
تشکیل کلاس‌های آموزشی همسرداری برای ۳۰ درصد از جامعه	تشکیل کلاس‌های ویژه فرزند پروری و سایر نیازهای خانواده برای ۵۰ درصد خانواده‌ها	تدوین قوانین حمایت کننده خانواده

جدول ۱۱. حمایت و تقویت ظرفیت‌ها در ریسک‌های اقتصادی ۱

ظرفیت جذب	ظرفیت انطباق	ظرفیت تغییر
شناسایی و استعداد یابی با شیوه‌های علمی آموزش ۲۰ درصد جوانان جوانی کار در زمینه اشتغال	تاسیس ده مرکز کار آفرینی و دانش بنیان در استان	-
برنامه‌ریزی جهت گسترش زیر ساخت‌ها ایجاد زمینه‌های تحصیلی و مهارت آموزشی در آموزش و پرورش	ایجاد ۵۰ مرکز کار یابی در استان ایجاد و گسترش سازمان‌های آموزش فنی با توجه به نیاز استان	ایجاد تعاونی‌های تولیدی ارائه تسهیلات بانکی به صورت آسان در زمینه‌های شغلی
زمینه سازی جهت گسترش و تنوع مشاغل با توجه به پیشرفت‌های تکنولوژی	ارتباط دانشگاه و صنعت و کشاورزی و معنا دار شدن تحصیلات تکمیلی سرمایه گذاری و جذب سرمایه صاحبان سرمایه در کارهای تولیدی و کشاورزی	توسعه صنعت گردشگری و ایجاد فرصت‌های شغلی تدوین قوانین آموزشی موثر در زمینه تحصیلات حرفه‌ای

جدول ۱۲. حمایت و تقویت ظرفیت‌ها در ریسک‌های اقتصادی ۲

ظرفیت جذب	ظرفیت انطباق	ظرفیت تغییر
تربیت مدرسین در حوزه اقتصاد خانواده به تعداد ۵۰ نفر	-	-
تشکیل کلاس‌های آموزشی در اقتصاد برای ۱۰ درصد از جامعه هدف آموزش مهارت‌های صنایع دستی برای زنان خانه دار ۲۰ درصد	هدایت سرمایه‌های عمومی به کارهای تولیدی تشکیل کلاس‌های آموزشی، کارهای تولیدی خانگی برای ۲۰ درصد زنان خانه دار استان	تدوین قوانین ومقررات اقتصادی و سیاست‌های پولی یا ثبات کننده از سوی دولت ومجلس
تشکیل تیم‌های تولیدی وفعال اقتصادی از بین خانم‌های حداقل ۵۰ تیم (۱۲ نفره)	ایجاد مشاغل مخصوص زنان خانه دار در منزل خرید تولیدات تضمینی زنان شاغل ازسوی نهادهای مربوط دولتی	

جدول ۱۳. حمایت و تقویت ظرفیت‌ها در ریسک‌های اقتصادی ۳

ظرفیت جذب	ظرفیت انطباق	ظرفیت تغییر
محدودسازی وجلوگیری از تاسیس کارخانجات در شهر تبریز پرداخت یارانه وتسهیلات مخصوص در شهرهای کم برخوردار استان	-	-
حمایت ویژه از زنان کار آفرین شهرهای کم برخوردار مقاوم سازی منازل مسکونی در مناطق زلزله خیز استان	ایجاد زیر ساخت کشاورزی با متد جدید در مناطق کم برخوردار وکم آب استان	رفع مشکلات محیط زیست وکم آبی در ۴ شهر مشکل دار استان
-	ایجاد وتقویت مراکز درمانی وبهداشتی مناطق کم برخوردار	ایجاد تاسیسات گردشگری در مناطق کم برخوردار احیای دریاچه ارومیه احیای جنگلهای ارسباران

۷. سیمای تاب‌آوری

سیمای طرح توان‌افزایی و ارتقاء تاب‌آوری اجتماعی در استان آذربایجان شرقی

معاونت امور زنان و خانواده
ریاست جمهوری

سال ۹۷ - ۱۳۹۶

نوع ریسک‌ها	تعداد تسهیل‌گران	تعداد افراد تحت پوشش	تعداد ریسک‌ها یا شوک‌های شناسایی شده	تعداد اجتماع محلی
فراگیر فصلی بلندمدت	۴۰	۴۵۰	۱۰	۱۸

۸. سیمای ریسک‌ها

سیمای ریسک ها و شوک های شناسایی شده در طرح توان افزایی
و ارتقاء تاب آوری اجتماعی در جوامع محلی استان آذربایجان شرقی

آذربایجان شرقی

سال ۹۷-۱۳۹۶
سیمای طرح تاب آوری استان آذربایجان شرقی

عنوان ریسک های اولویت دار شناسایی شده

- آسیب های ناشی از طلاق
- بیکاری
- اعتیاد
- کودک همسری
- روابط فرا زناشویی
- خشونت های خانگی
- کمبود آب و خشکسالی
- آسیب های نوپدید شبکه های اجتماعی
- سیل های فصلی
- حاشیه نشینی و مهاجرت

۹. نقشه راه

